

## Neospravedlnené vymeškané hodiny u žiakov stredných škôl v roku 2012

RNDr. Mária Slovíková, CSc. - ÚIPŠ

**Anotácia:** Článok popisuje výskyt záškoláctva u žiakov stredných škôl v roku 2012 (v školskom roku 2011/2012) a medziročné porovnanie údajov. Na druhej strane popisuje kvantitatívny vývoj (dynamiku) daných javov v priebehu rokov 2006-2012 a vývoj ukazovateľa v rokoch 1993-2012 (gymnaziá a konzervatóriá) a stredné odborné školy za roky 2009 až 2012. Záškoláctvo je mapované ukazovateľom priemerného počtu neospravedlnených vymeškaných vyučovacích hodín na jedného žiaka. Vypočítava sa vydelením celkového počtu neospravedlnených hodín s celkovým počtom žiakov všetkých zriaďovateľov daného druhu školy. Použitými triediacimi kritériami sú druh školy a kraj.

**Kľúčové slová:** neospravedlnené vymeškané hodiny, gymnaziá, konzervatóriá, stredné odborné školy, kraj, priemerný počet, vývoj.

Poruchy správania sú rôznorodé z hľadiska príčin vzniku a prejavov, majú nepriaznivý vplyv na sociálne vzťahy jednotlivca i jeho sociálnu adaptáciu. Z pedagogického hľadiska ide o široké, etiologicky rôznorodé spektrum maladaptívneho správania, pričom jedinec je rezistentný na bežné výchovné pôsobenie.

K poruchám správania v školskom prostredí patrí aj záškoláctvo, ktorého miera výskytu v stredných školách sa zvyšuje. **Záškoláctvo** je jemnejšou formou maladjustácie na školu, ktoré má charakter vyhýbavej reakcie s cieľom vyhnúť sa neprijemným školským povinnostiam, rovnako môže prameniť aj zo strachu pred skúškou. Príčinami môže byť aj šikanovanie, nepriaznivé školské prostredie, narušené vzťahy v triede, neúspech či znevýhodňovanie žiaka, správanie ovplyvnené separačnou úzkosťou, mentálne zaostávanie, nadpriemerné intelektové schopnosti, ale aj rodinné prostredie (ako mierna forma úteku z domova), a najmä zlá kontrola zo strany rodičov, resp. laxný postoj rodičov k školskej dochádzke. Vonkajšie príčiny záškoláctva sú *odvodené od rodinného prostredia, školského prostredia a z prostredia rovesníckych skupín*. K vnútorným príčinám zaraďujeme osobnosť žiaka či mladého človeka, najmä osobnostné prejavy ako labilita nervovej sústavy, psychosociálna nezrelosť, znížená adaptabilita, emočná labilita, poruchy správania a zvýšená agresivita.

Na jedného žiaka **gymnaziá** v školskom roku 2011/2012 (ďalej len v roku 2012) pripadalo priemerne **0,85 neospravedlnenej vymeškanej hodiny** (celkový počet neospravedlnených hodín bol 72 232 a všetkých žiakov gymnázií 84 780). Oproti roku 2011 došlo tak v medziročnom porovnaní po niekoľkých rokoch k miernemu **poklesu o – 0,04 hodiny**. V roku 2011 bol tento priemer na žiaka gymnázia **0,89** neospravedlnenej vymeškanej hodiny (ďalej len NVH) a od roku 2006 (0,51) ukazovateľ pomaly narastal do roku 2009, kedy hodnota predstavovala 0,72 neospravedlnenej hodiny. Od roku 2006, do roku 2012 došlo síce k **zvýšeniu** ukazovateľa (o 40,0% / o 0,34 hodiny), ale trend rastu pokračoval do roku 2011 a za zlomový možno považovať rok 2012, kedy bol zaznamenaný pokles ukazovateľa.

Z porovnania údajov podľa krajov SR v roku 2012 vyplýva, že tak ako v predchádzajúcich rokoch bol **najvyšší** počet neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka gymnaziá evidovaný v **Bratislavskom kraji (1,29)**, čo je oproti roku 2011 pokles (o - 0,15 hodiny). Nad hodnotou jednej hodiny bol údaj zistený ešte v Prešovskom kraji (1,06 hodiny) a v ostatných krajoch sa hodnota pohybovala od 0,96 (Trenčiansky kraj), do 0,55 (Trnavský kraj). **Najnižší** počet vymeškaných neospravedlnených hodín na žiaka gymnaziá v roku 2012 bol zaznamenaný v **Nitrianskom kraji (0,30** hodiny) a predstavuje to pokles oproti roku 2011 viac ako o štvrtinu (o – 0,12 / o – 28,57%).

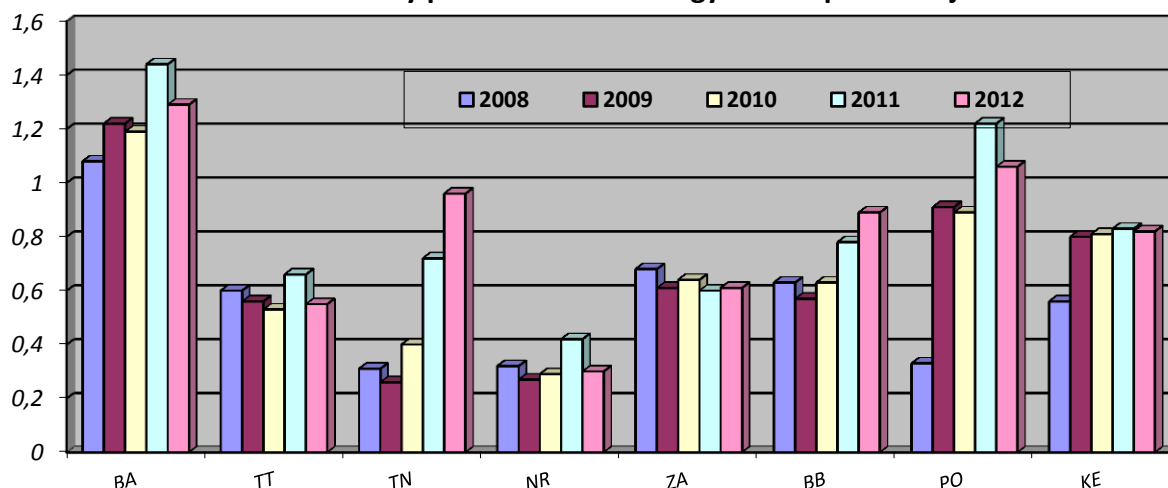
**Rok 2012 znamenal pokles ukazovateľa v medziročnom porovnaní** oproti roku 2011 v 5 krajoch (Bratislavský, Trnavský, Nitriansky, Prešovský a Košický) a najvyšší v Prešovskom (o - 0,16 hodiny), resp. v Bratislavskom kraji (o - 0,15 hodiny). Nárast bol zaznamenaný v Trenčianskom kraji (o + 0,24 hodiny), resp. v Banskobystrickom kraji (o + 0,11) a minimálne v Žilinskom (o + 0,01 hodiny).

Oproti roku 2009 bol pokles ukazovateľa v roku 2012 zistený len v Trnavskom kraji (o - 0,01 hodiny), vo všetkých ostatných krajoch bol evidovaný nárast. Najvyšší sa evidoval v Trenčianskom kraji (o + 0,70 hodiny), v ostatných krajoch bol nárast od 0,32 hodiny (v Banskobystrickom kraji), do 0,02 hodiny (v Košickom kraji).

Prehľad počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka gymnázia podľa krajov v roku 2012 a porovnanie s rokmi 2008 až 2011 zobrazuje *graf 1*.

Z grafického prehľadu vidieť, že nárast ukazovateľa od roku 2008 do roku 2012 bol v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji. V Bratislavskom a Prešovskom kraji po prechodnom zvýšení hodnoty v roku 2011, hodnota od roku 2008 do roku 2012 narástla. V Košickom kraji hodnota od roku 2008 tiež stúpala, ale v rokoch 2009 až 2012 sa ustálila na priemernej hodnote 0,815 neospravedlnených vymeškaných hodín. K poklesu od roku 2008 došlo v 2 krajoch (v Trnavskom a Nitrianskom), kde v roku 2011 ešte vidieť prechodný nárast ukazovateľa, ale mierny pokles v roku 2012 oproti roku 2008. V Žilinskom kraji je od roku 2008 evidovaný pomalý a mierny pokles ukazovateľa.

**Graf 1 - Priemerný počet NVH na žiaka gymnázia podľa krajov**



Hodnota ukazovateľa priemerného počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na jedného žiaka gymnázia sa v období rokov 1993 až 2004 mierne zvyšovala bez výraznejších výkyvov a pohybovala sa v priemere na úrovni 0,43 neospravedlnených hodín. K miernemu zníženiu hodnoty ukazovateľa došlo v rokoch 1994, 1998, 1999, pričom v ostatných rokoch sa evidoval (ako bolo uvedené) mierny nárast. Nárast sa začal výraznejšie prejavovať od roku 2005 (na hodnotu 0,48), ktorá postupne stúpala až na 0,72 neospravedlnenej hodiny v roku 2009 a mierne vzrástla aj v roku 2010, na hodnotu 0,73 (presne: 0,7292). Prudší nárast bol evidovaný v roku 2011 (0,89) a mierny pokles v roku 2012 (0,85 hodiny).

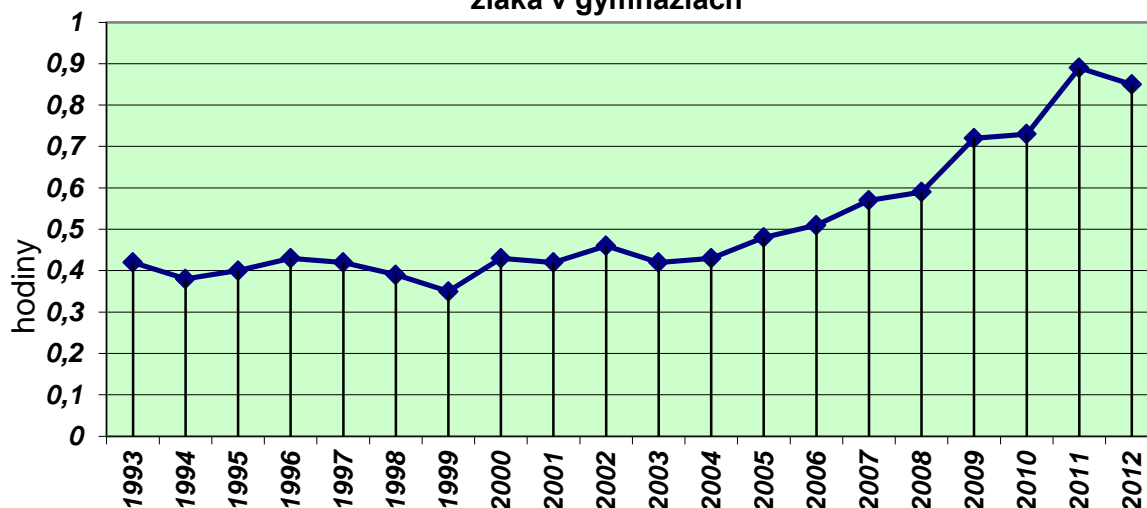
Priemerný počet neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka v gymnáziách a vývoj ukazovateľa rokoch 1993 až 2012 uvádza *graf 2*.

Ak porovnáme stav v roku 1993 a 2010, zaznamenal sa nárast o 0,31 hodiny. Nárast ukazovateľa pokračoval aj v roku 2011 (0,89), ale rok 2012 po dlhom období predstavuje zníženie. Oproti roku 1993 (0,42) od kedy sa sledujú tieto údaje, do roku 2012 (0,85) došlo k dvojnásobnému nárastu hodnoty ukazovateľa (o 0,43 hodiny), teda o 202,38%.

Z porovnania údajov bolo zistené, že nielen v roku 2012 (1,29), ale aj v celom sledovanom období **najvyšší** počet neospravedlnených vymeškaných vyučovacích hodín na žiaka sa evidoval v **Bratislavskom kraji**, kde po znížení hodnoty v roku 2010 (1,19) oproti roku 2009 (1,22) znovu došlo k nárastu v roku 2011 (hodnota dosiahla 1,44) a rok 2012 znamená mierny pokles ukazovateľa.

Druhá najvyššia hodnota priemerného počtu vymeškaných neospravedlnených hodín na žiaka gymnázia bola zaznamenaná v kraji **Prešovskom (1,06)**, t.j. pokles oproti predchádzajúcemu roku o 0,16 hodiny.

**Graf 2 - Vývoj priemerného počtu neospravedlnených hodín na žiaka v gymnáziách**



Ak porovnáme vývoj počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka v jednotlivých krajoch SR v celom sledovanom období rokov 1993 až 2012 možno konštatovať, že **Bratislavský kraj** vykazoval v danom časovom období *najvyššie* hodnoty tohto ukazovateľa okrem roku 1996 (bol to Trnavský kraj: 0,68) a v roku 1999 Košický kraj (0,7 hodiny).

*Najnižšia hodnota ukazovateľa* priemerného počtu vymeškaných neospravedlnených hodín v rokoch 1993 až 1999 (okrem roku 1994 a 1996) a v rokoch 2004 a 2005, rovnako v roku 2008 a 2009 sa zaznamenala v **Trenčianskom** kraji, pričom v roku 1994 a v rokoch 2000 až 2003 a v roku 2006 a 2007 to bol Prešovský kraj a v roku 1996, 2010 až 2012 kraj **Nitriansky** (bližšie v *tabuľke 1 - Vývoj priemerného počtu neospravedlnených vyučovacích hodín na žiaka gymnáziá v rokoch 1993, 2003 až 2012 podľa krajov.*

*Tabuľka 1 - Vývoj počtu neospravedlnených hodín na žiaka gymnázia v rokoch 1993, 2003 až 2012*

Kraj/rok	1993	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	rozdiel 12-11	rozdiel 12-93
<b>BA</b>	0,74	0,72	0,93	0,97	1,04	0,97	1,08	1,22	1,19	1,44	1,29	-0,15	0,55
<b>TT</b>	0,28	0,27	0,36	0,36	0,37	0,43	0,60	0,56	0,53	0,66	0,55	-0,11	0,27
<b>TN</b>	0,26	0,30	0,22	0,29	0,41	0,49	0,31	0,26	0,40	0,72	0,96	0,24	0,70
<b>NR</b>	0,36	0,30	0,24	0,32	0,32	0,31	0,32	0,27	0,29	0,42	0,30	-0,12	-0,06
<b>ZA</b>	0,44	0,45	0,50	0,60	0,65	0,73	0,68	0,61	0,64	0,60	0,61	0,01	0,17
<b>BB</b>	0,30	0,47	0,44	0,44	0,47	0,49	0,63	0,57	0,63	0,78	0,89	0,11	0,59
<b>PO</b>	0,30	0,21	0,28	0,32	0,24	0,27	0,33	0,91	0,89	1,22	1,06	-0,16	0,76
<b>KE</b>	0,48	0,46	0,48	0,57	0,58	0,63	0,56	0,80	0,81	0,83	0,82	-0,01	0,34
<b>SR</b>	0,42	0,42	0,43	0,48	0,51	0,57	0,59	0,72	0,73	0,89	0,85	-0,04	0,43

**najvyššia hodnota**      **najnižšia hodnota**

Od roku 1993 sa hodnota ukazovateľa priemerného počtu NVH na žiaka najviac zvýšila v Prešovskom kraji, až o 0,76 hodiny (z hodnoty 0,30 v roku 1993, na 1,06 v roku 2012), čo je 3,5-násobný nárast. Vysoká hodnota bola evidovaná aj v Bratislavskom kraji (1,29) a 1,7-násobný nárast od roku 1993 (0,74) a v kraji Trenčianskom, kde od roku 1993 sa hodnota zvýšila o 0,7 hodiny, t.j. 4-násobný nárast (z 0,26 a 0,96 hodiny v roku 2012).

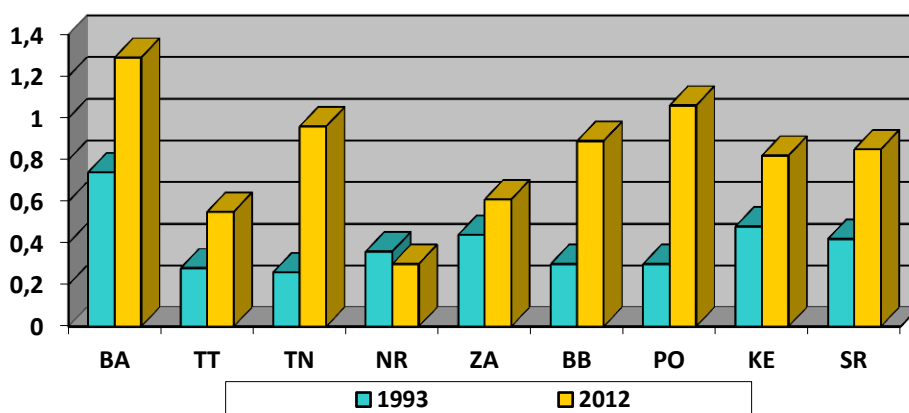
Vývoj počtu neospravedlnených vymeškaných vyučovacích hodín na žiaka gymnáziá v jednotlivých krajoch SR v období rokov 1993 až 2012 ukázal, že k nárastu počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka gymnázia došlo vo všetkých krajoch okrem Nitrianskeho (pokles o 0,06 hodiny) a nárast sa pohyboval sa od 0,76 (**Prešovský kraj**), do 0,17 (**Žilinský kraj**).

Graf 3 uvádza porovnanie rozdielu neospravedlnených vymeškaných vyučovacích hodín na žiaka v roku 1993 oproti roku 2012 v gymnáziách podľa krajo.

Najvyššie hodnoty tohto ukazovateľa sa ukázali v Prešovskom a Trenčianskom kraji, čo je takmer štvornásobne vyššia hodnota v roku 2012 ako bola v roku 1993, resp. v Banskobystrickom, kde bola hodnota v roku 2012 o 2,5-krát vyššia oproti roku 1993.

Nárast takmer o polovicu (v porovnaní hodnoty roku 2012 s rokom 1993) sa evidoval aj Bratislavskom, Trnavskom a Košickom kraji, nižší v Žilinskom, len **Nitriansky kraj** bol charakteristický tým, že od roku 1993 **vývoj ukazovateľa do roku 2012 poklesol**.

**Graf 3 - Porovnanie VNH na žiaka gymnázia v roku 1993 a 2012**



V období rokov 1993 až 2012 v celoslovenskom meradle sa ukazovateľ priemerného počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka gymnázia pohyboval v intervale hodnôt 0,42 až 0,85. Rozdiel oproti roku 1993 predstavuje 0,43 neospravedlnených hodín (dvojnásobok hodnoty) a najvyššia hodnota bola dosiahnutá v roku 2011 (0,89 hodiny).

V sledovanom období sa najviac zhoršila situácia v Prešovskom (nárast o 0,76 hodiny), v Trenčianskom (o 0,70 hodiny), Banskobystrickom (o 0,59) a v Bratislavskom kraji (o 0,55).

Podobne ako v prípade **základných škôl**, aj v **gymnáziách vývoj ukazovateľa** najprv stagnoval a následne od roku 2005 intenzívne rástol. V gymnáziách do roku 2011 nebol náznak zastavenia rastu, lebo lineárny trend prechádzal do strmšieho parabolického. Rok 2012 znamená pokles nárastu. Vývoj ukazovateľa **prebiehal v troch odlišných etapách**.

- Do roku 2004 bol vývoj stacionárny, hodnoty oscilovali priemerne okolo úrovne 0,41 hodiny.
- Od roku 2004 ukazovateľ rástol miernym tempom 0,05 hodiny za rok a zvýšil sa z 0,42 na 0,89 (priemerný chronologický ukazovateľ bol 0,62 hodiny).
- Rok 2012 možno považovať za zlomový, keď došlo k poklesu, ale hodnota je druhou najvyššou v sledovanom období.

### Analýza stavu v jednotlivých krajo

Vývoj ukazovateľa v jednotlivých krajo bol rozdielny.

V **Bratislavskom kraji** od roku 1993 do roku 2005 neprekročila hodnota 1 neospravedlnenú hodinu a priemerne sa pohybovala s malými rozdielmi na úrovni 0,7/0,9 hodiny. V roku 2006 prvýkrát prekročila jednu hodinu. Od roku 2008 narastala a v roku **2011** znamenala aj **najvyššiu hodnotu 1,44 hodiny**. V roku 2012 bol evidovaný pokles (o 0,15 hodiny). Rozdiel od roku 1993 tvorí 0,55 hodiny (hodnota v roku 2012 je 1,7-násobne vyššia).

V **Trnavskom kraji** v rokoch 1993 až 1995 sa hodnota priemerne pohybovala na úrovni 0,32 hodiny a v roku **1996 sa dostala na najvyššiu hodnotu v celom sledovanom období (0,68 hodiny)**. Od roku 1997 do roku 2007 sa priemerne pohyboval ukazovateľ na úrovni 0,34 neospravedlnenej hodiny. Od roku 2008 po súčasnosť bola priemerná hodnota na úrovni 0,58 hodín. Postupne hodnota rástla a v roku 2012 je takmer **dvojnásobne vyššia oproti roku 1993 (0,28)** a rozdiel predstavuje 0,27 hodiny.

**Trenčiansky kraj** je charakteristicky dlhodobou najnižšou priemernou hodnotou ukazovateľa. Vysoká hodnota bola zistená v roku 2007 (0,49) a od roku **2011 (0,72) rástla intenzívnejšie na 0,96 v roku 2012, čo je aj najvyššia hodnota** v celom sledovanom období v tomto kraji. Nárast ukazovateľa priemerného počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka od roku **1993 (0,26) predstavuje 0,70 hodiny** (hodnota sa **3,43-krát zvýšila**).

Pre **Nitriansky kraj** boli charakteristické nízke hodnoty ukazovateľa NVH. Najvyššia priemerná hodnota počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka gymnázia bola zistená v prvom roku sledovania (1993/0,36 hodiny) a v priebehu ďalších rokov sa pohybovala od 0,2 do 0,32 hodiny (chronologický priemer v celom období bol 0,28 hodín). V roku 2004 bola zistená najnižšia hodnota v sledovanom období (0,24 hodiny) a v roku 2009 (0,27). Prelomový je **rok 2011**, keď bola dosiahnutá **najvyššia hodnota ukazovateľa v celom sledovanom období v tomto kraji (0,42)**. Rok 2012 znamená pokles ukazovateľa, čím sa hodnota v tomto roku **znižila oproti roku 1993 (o – 0,06 hodiny)**.

V **Žilinskom kraji** bola hodnota ukazovateľa priemerne vyššia oproti Nitrianskemu a Trenčianskemu kraju a od roku 1993 do roku 2004 dosahovala priemernú úroveň 0,46 hodiny. **Od roku 2005 začala stúpať** a v roku **2007 dosiahla najvyššiu hodnotu (0,73)** v celom sledovanom období v tomto kraji. Od roku 2008 hodnota klesala a stabilizovala na priemernej úrovni 0,63 hodiny. V roku **2012 dosiahla 0,61 hodín** a oproti roku 1993 (0,44) je zaznamenaný mierny nárast (o 0,17 hodiny/nárast 1,4-násobný).

V **Banskobystrickom kraji** sa od roku 1993 do roku 2007 pohybovala hodnota ukazovateľa **pod 0,5** neospravedlnenej vymeškanej hodiny, teda od 0,27 do 0,49 hodiny a priemerná hodnota ukazovateľa bola na úrovni 0,37 hodiny. **Nárast** bol evidovaný **v roku 2008 (0,63 hodiny)**, ktorý pokračoval aj v roku 2011 a 2012. **V roku 2012 bola dosiahnutá najvyššia hodnota v sledovanom období (0,89 hodiny)**. Rast ukazovateľa od roku 1993 do roku 2012 **je trojnásobný** (z 0,3 v roku 1993), **nárast o 0,59 hodiny**.

**Prešovský kraj** sa rovnako ako Trenčiansky vyznačoval veľmi nízkymi priemernými hodnotami ukazovateľa a od roku 1993 do roku 2008 sa počet NVH pohyboval od 0,19 hodiny, do 0,34 a priemerná hodnota bola na úrovni 0,26 hodiny (nižšia ako v Trenčianskom kraji). Neuveriteľný skok nastal **v roku 2009**, kedy došlo k zvýšeniu na 0,91 hodiny, čo je **trojnásobne vyššia hodnota**, ako v prvom roku sledovania (v roku 1993/0,3 hodiny). V roku **2011 dosiahla hodnota 1,22 hodiny a ide o najvyššiu hodnotu v celom sledovanom období** v tomto kraji. V roku 2012 došlo k miernemu poklesu (1,06 hodiny). Od roku 1993, do roku 2012 ide o **3,5-násobný nárast** hodnoty ukazovateľa (z 0,30 na 1,06 v roku 2012).

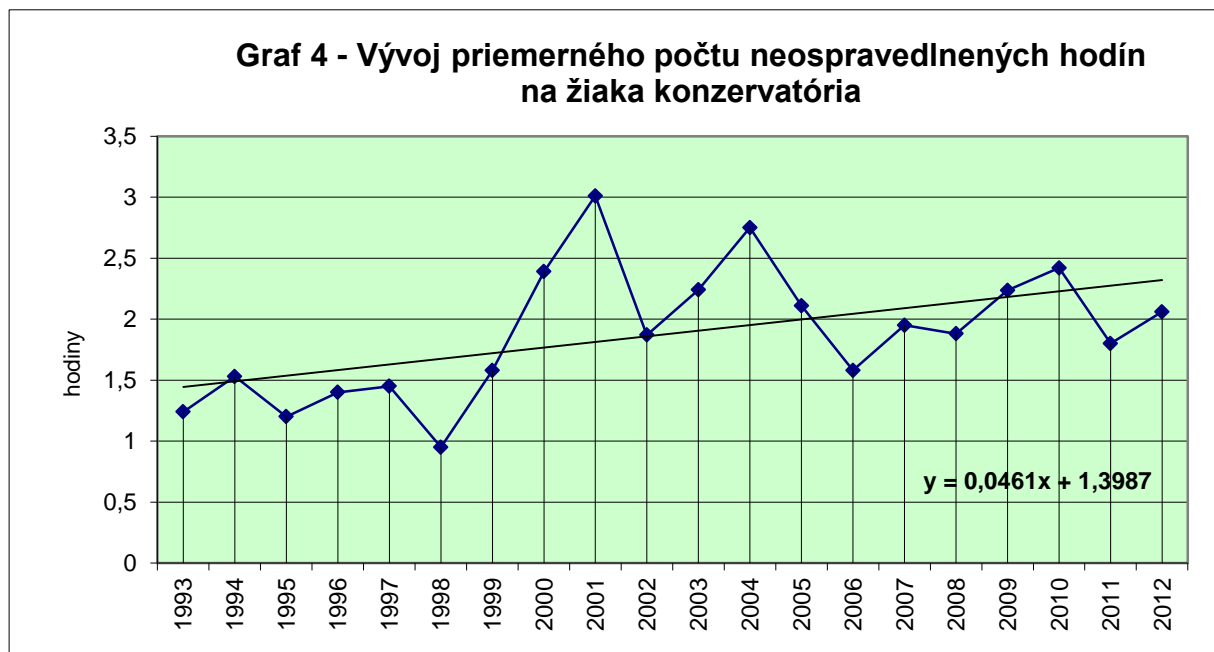
V **Košickom kraji** do roku 1998 sa priemerná hodnota ukazovateľa (neospravedlnenej vymeškanej hodiny) pohybovala na úrovni 0,43 hodiny (so skokom v roku 1999/0,7 hodiny). Od roku 2000 do roku 2004 tvorila priemerná hodnota 0,45 hodiny a od roku 2005 bol zaznamenávaný postupný nárast, ktorý v roku 2009 dosiahol úroveň 0,8 hodiny. Od roku 2009 sa hodnota stabilizovala v priemere na 0,815 hodiny, **v roku 2011 dosiahla najvyššiu hodnotu v kraji v sledovanom období (0,83)** a v roku **2012 bol zistený minimálny pokles (0,82)**. Od roku 1993 sa hodnota ukazovateľa zvýšila o 0,34 hodiny (**ide o 1,7-nárast** oproti roku 1993).

## Konzervatóriá

V roku **2012** pripadalo na jedného žiaka konzervatória priemerne **2,06** neospravednenej vymeškanej hodiny (celkový počet NVH predstavuje 5 641 hodín a počet žiakov konzervatórií 2 738). Medziročné porovnanie (2012 a 2011) ukázalo, že ide o nárast hodnoty ukazovateľa (z 1,80 hodiny, na 2,06), o 0,26 hodiny/o 12,62%.

Prehľad údajov podľa krajov v sledovanom období (1993 až 2012), rozdiel ukazovateľa od roku 1993 do roku 2012 a medziročné porovnanie ukazovateľa v roku 2012 s rokom 2011 je spracované v *tabuľke 2*. Aj keď hodnoty ukazovateľa od roku 2000 výrazne oscilujú, dochádza k skokom, teda k prudkým nárastom a následne k poklesom (1998, 2002, 2006, 2011), ale od roku 1993 vykazujú celkove rastovú tendenciu.

Vývoj priemerného počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka konzervatória od roku 1993 do roku 2012 uvádza *graf 4*.



Aj keď hodnoty ukazovateľa **výrazne oscilovali, celkove od roku 1993 vykazujú rastovú tendenciu**. Vývoj ukazovateľa v konzervatóriách prebiehal rozdielne:

- v rokoch **1993 až 1999 to bol pohyb okolo 1,34** neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka,
- v rokoch **2000 do 2005 sa zvýšil počet na úroveň 2,4 hodiny** na žiaka (so skokmi v roku 2001 a 2004),
- v ostatnej etape **od roku 2006 sa ukazovateľ pohybuje v priemere na úrovni 1,98 VHN na žiaka s rastom hodnoty do roku 2010**. Posledné dva roky znamenajú pokles v roku 2011 (1,80) a nárast v roku 2012 (2,06 hodiny).

Od roku 1993 do roku 1999 boli evidované výkyvy v hodnotách (1,24 – 1,58), ale v roku 2000 bol zaznamenaný prudký skok na hodnotu 2,39 a tento nárast pokračoval aj v roku 2001, kedy bola zistená aj **najvyššia hodnota tohto ukazovateľa** v celom sledovanom období (dosahovala úroveň 3,01 neospravedlnenej hodiny na žiaka). V roku 2002 došlo k zníženiu na 1,87 (-1,14), avšak o rok neskôr k opätovnému zvýšeniu (na hodnotu 2,24), ktoré pokračovalo aj v roku 2004 a prejavilo sa nárastom na 2,75 neospravedlnenej hodiny.

Postupne do roku 2006 (1,58 hodín) ukazovateľ klesal a v rokoch 2007 - 2008 neprekročil 2,0 hodiny. Rok 2009 znamenal nárast priemerného počtu NVH na žiaka konzervatória, ktorý pokračoval aj v roku 2010 (2,42). Rok **2011 bol zlomový a predstavuje výrazný pokles ukazovateľa** (až o 0,62 hodiny), ktorý bol vystriedaný nárastom v roku 2012 (2,06) .

V roku **2012 bola najvyššia priemerná hodnota** vymeškaných neospravedlnených hodín na žiaka konzervatória evidovaná **v Banskobystrickom kraji (5,64 hodiny), najnižšia v Trnavskom kraji (0,02)** a v ostatných krajoch sa pohybovala od 3,73 (Nitriansky kraj), do 0,65 (Košícký kraj).

Z medziročného porovnania údajov v roku 2012 oproti roku 2011 podľa krajov bolo zistené, že došlo k vyššiemu nárastu ukazovateľa v Nitrianskom kraji (o 1,73 hodiny), z hodnoty 2,00 na 3,73 (2012), nárast bol aj v ostatných krajoch, od 0,65 (Banskobystrický kraj, do 0,02 (Trnavský kraj), len v Košickom kraji bol zaznamenaný pokles ukazovateľa (o – 0,60 hodiny), z 1,25 na 0,65 v roku 2012.

Tabuľka 2 – Vývoj počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka konzervatória

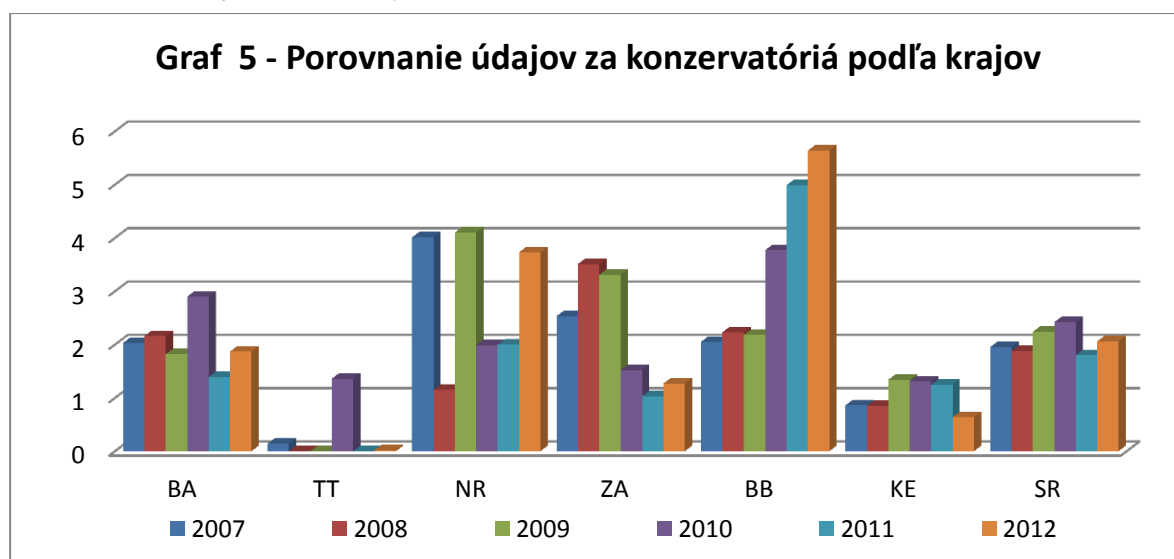
Kraj rok	1993	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	rozdiel 12-11	rozdiel 12-93
BA	1,15	1,78	2,17	1,77	2,12	2,03	2,16	1,82	2,90	1,39	1,87	+ 0,48	+ 0,72
TT			0,00	0,04	0,03	0,14	0,00	0,00	1,36	0,00	0,02	+ 0,02	0,02
NR		5,66	3,66	4,52	1,88	4,01	1,15	4,10	1,99	2,00	3,73	+ 1,73	- 1,93
ZA	2,70	4,06	3,98	3,54	2,68	2,53	3,51	3,31	1,52	1,03	1,27	+ 0,24	+ 1,43
BB	0,00	1,10	1,97	1,89	1,83	2,05	2,23	2,18	3,77	4,99	5,64	+ 0,65	+ 4,54
KE	0,37	1,27	1,96	0,87	0,91	0,86	0,85	1,34	1,31	1,25	0,65	-0,60	+ 0,28
SR	1,24	2,24	2,75	2,11	1,58	1,95	1,88	2,24	2,42	1,80	2,06	+ 0,26	+ 0,82

najnižšia hodnota v roku
najvyššia hodnota v roku

Z porovnania ukazovateľa v roku 2012 oproti roku 1993 (v niektorých krajoch oproti 1994 alebo 2003) vyplýva, že najvyšší nárast v celom sledovanom období bol zaznamenaný v Banskobystrickom kraji (nárast o 5,64 hodiny), v Žilinskom (o 1,43 hodiny), resp. v Bratislavskom (o 0,72). Nárast sa evidoval aj v Košickom kraji (o 0,28 hodiny). K výraznému poklesu došlo len v Nitrianskom kraji.

Porovnanie počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka konzervatória podľa krajov v rokoch 2007 až 2012 zobrazuje graf 5.

Aj z tohto porovnania vidieť pokles ukazovateľa v roku 2012 oproti roku 2007 v Žilinskom a Košickom kraji, resp. v Bratislavskom a Nitrianskom, kde hodnoty v jednotlivých rokoch výrazne kulminovali. Neuveriteľne vysoký a prudký nárast ukazovateľa sa evidoval od roku 2007 v Banskobystrickom kraji.



### Analýza stavu v jednotlivých krajoch

Počet neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka v konzervatóriách (1993 až 2012) podľa krajov bol rozdielny.

V **Bratislavskom kraji** sa ukazovateľ počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka (1993 – 1997) priemerne pohyboval na úrovni 1,36 (v roku 1998 pokles na hodnotu 0,99). V rokoch 2000 a 2001 sa hodnota výrazne zvýšila, priemerne sa pohybovala na úrovni 3,3 (rok 2002 znamenal radikálny pokles na 1,71). Od roku 2006, do roku 2008 bol priemerný ukazovateľ na hodnote 2,10 hodiny a **rok 2010 predstavuje obrat a nárast ukazovateľa o 1,09 hodiny (na 2,90). Vysoký pokles v roku 2011 (na 1,39) sa v roku 2012 zmenil na mierny nárast ukazovateľa (na 1,87).**

V **Trnavskom kraji** sa ukazovateľ počtu neospravedlnených hodín sleduje od roku 2005. V porovnaní s ostatnými kraji SR je táto hodnota veľmi nízka, v roku 2008 a 2009 (aj 2011) neboli vykázané žiadne neospravedlnené hodiny na žiaka v tomto kraji. V roku **2010** bola priemerná hodnota ukazovateľa **najvyššia v sledovanom období (1,36)**, v roku **2012** po nulovej hodnote v roku 2011 došlo **k minimálnemu nárastu (0,02 hodiny)**.

V **Nitrianskom kraji** z hľadiska medziročných porovnaní hodnoty veľmi oscilovali a viackrát v sledovanom období došlo k radikálnemu nárastu/poklesu ukazovateľa počtu NVH. Išlo predovšetkým o: rok 1997 (4,92), kedy v porovnaní s rokom 1996 došlo k 167%-nému zvýšeniu, v roku 2000 v porovnaní s predchádzajúcim rokom bol zaznamenaný nárast až o 603%! (z 0,65 a 3,92). **V roku 2001 bola evidovaná najvyššia hodnota v sledovanom období (aj v krajoch), t.j. 9,90 NVH** na žiaka. Od roku 2002 dochádzalo vždy k poklesu ukazovateľa, ale ak hodnotu z rokov 2002 (6,25) a 2003 (5,66) porovnáme s rokom 1995, došlo k 10-násobnému nárastu. Rok 2005 znamenal nárast (na 4,52 hodiny), ktorý vystriedal v roku 2006 pokles (na 1,88) a v roku 2007 sa ukazovateľ vrátil na úroveň z roku 2005 (4,01). V roku 2008 bol zistený pokles o 2,86 bodu (na úroveň 1,15) a opätovný skok v roku 2009, kedy hodnota výrazne stúpila na 4,10 (nárast o 2,95 hodiny). Ďalší obrovský skok nastal v roku 2010, kedy priemerný počet NVH na žiaka konzervatória v tomto kraji prudko **klesol na hodnotu 1,99 hodiny (o 2,12 hodiny, zo 4,10 v roku 2009)**. V roku 2011 bola hodnota ukazovateľa 2,0 hodiny a opätovný **nárast v roku 2012 na 3,73 hodiny**.

V **Žilinskom kraji** v roku 1993 bola hodnota ukazovateľa pod úrovňou 2 NVH na žiaka (2,70), v roku 1994 prekročila až 3 hodiny (3,47), ale v rokoch 1995 až 1997 klesala a práve **v roku 1997 dosiahla najnižšiu hodnotu** v celom sledovanom období (0,99). V rokoch 1999 až 2001 sa približovala k 3 neospravedlneným hodinám, ktorú prekročila v roku 2002 (3,21). V roku 2003 dosiahla úroveň 4 neospravedlnených hodín a v roku 2004 sa k nej priblížila (3,98). V nasledujúcich dvoch rokoch (2006 až 2007) sa evidoval pokles až na úroveň 2,53 (v roku 2007), ktorý v roku 2008 vystriedal nárast na úroveň 3,51. Výraznejšia zmena nastala **v roku 2010**, kedy hodnota ukazovateľa **poklesla na 1,52 hodiny**, čo znamená pokles o 1,79 hodiny. Tento **pokles pokračoval aj v roku 2011 (na 1,03 hodiny)**, t.j. o 0,49 hodiny (je to druhá najnižšia hodnota v tomto kraji v sledovanom období). **Rok 2012 predstavuje mierny nárast ukazovateľa (1,27 hodiny)**.

V **Banskobystrickom kraji** bol vývoj menej radikálny (dokonca v roku 1993 nulová hodnota). Za obdobie 1994 až 1999 hodnota neprekročila ani 1 neospravedlnenú hodinu, v roku 2000 (1,26) a v roku 2001 došlo k väčšiemu zvýšeniu, kedy hodnota ukazovateľa dosiahla úroveň 2 neospravedlnených hodín na žiaka (2,10). V nasledujúcom období (2002 až 2006) sa však táto hodnota znižovala až na 1,10 v roku 2003, ale v roku 2004 došlo k zvýšeniu na úroveň 1,97 neospravedlnenej hodiny. V roku 2005 a 2006 bol zistený mierny pokles (na 1,83 hodiny), ktorý v roku 2007 a 2008 vystriedal nárast na 2,23. Výraznejší zlom nastal **v roku 2010 a predstavoval nárast hodnoty ukazovateľa (3,77) o 1,59 hodiny**, čo predstavuje **nárast o 44,15%**. V roku **2011 tento nárast pokračoval na hodnotu 4,99 hodiny** (o 1,22 hodiny) a oproti roku **1994 (0,15)** je to **nárast o 4,84 hodín** (33 – násobný nárast hodnoty). Tento negatívny trend pokračoval aj **v roku 2012 (5,64 hodiny)**, čo je zvýšenie oproti roku 2011 o 0,65 hodiny.

V **Košickom kraji** v rokoch 1993 až 1997 bol evidovaný postupný rast hodnoty na úroveň 1,13 (z 0,37). Od roku 1998 až 2002 dochádzalo k postupnému poklesu a priemerná hodnota predstavovala 0,71 hodiny.



K rastu došlo v roku 2003 (1,27), kedy v porovnaní s rokom 2002 sa ukazovateľ počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka zvýšil o 127% a nepriaznivý vývoj pokračoval aj v roku 2004 (zvýšenie o 0,69 hodiny, z 1,27 v roku 2003, na 1,96 v roku 2004). V roku 2005 bol evidovaný prudký pokles o 1,09 hodiny, na úroveň menšiu ako jedna neospravedlnená hodina na žiaka (0,87) a v rokoch 2006 až 2008 sa hodnota pohybovala od 0,81 do 0,85. Pokles z predchádzajúceho obdobia vystriedal nárast o 0,49 v roku 2009 (1,34). **Rok 2010 (1,31)** predstavuje **pokles ukazovateľa o 0,03 hodiny, pokles bol evidovaný aj v roku 2011 (1,25), o – 0,06 hodiny. Najnižšia hodnota ukazovateľa** bola evidovaná **v roku 1993 (0,37 hodiny) a najvyššia v roku 2004 (1,96)**. Pozitívny trend poklesu pokračoval aj **v roku 2012 (0,65)**, čo je pokles oproti roku 2011 o 0,60 hodiny.

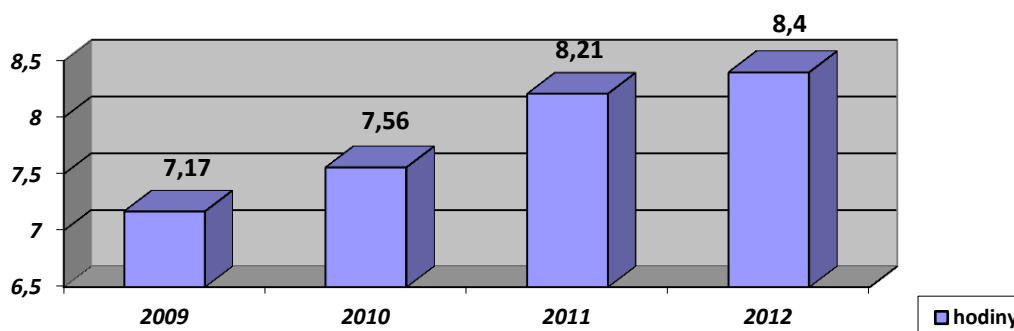
Potrebné je uviesť, že od roku 2005 oscilujú hodnoty ukazovateľa okolo hodnoty 1,95 hodiny, ale vzhľadom na predchádzajúce skoky (najmä rastu v roku 2001, 2004, 2010), je možné predpokladať vyššie tempo rastu v nasledujúcom období, aj pri poklese, ktorý sa objavil v roku 2011, ale rok 2012 predstavuje opätovný nárast sledovaného ukazovateľa.

## Stredné odborné školy

Vzhľadom k legislatívnej zmene v sústave škôl sú v prípade stredných odborných škôl k dispozícii len štyri kompatibilné údaje.

Počet neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka v strednej odbornej škole (ďalej len SOŠ) vzrástol od roku 2009 zo 7,17 hodiny na 8,21 v roku 2011, t.j. za dva roky sa zvýšil až o jednu hodinu, čo naznačuje rastúci trend ukazovateľa. Rok 2012 predstavuje ďalšie zvýšenie (nárast o + 0,19 p.b.) v medziročnom porovnaní s rokom 2011 a priemerný počet vymeškaných neospravedlnených hodín na žiaka strednej odbornej školy v roku 2012 predstavuje 8,40 hodiny (celkový počet VNH tvorí 1 375 699 a počet žiakov 163 701). Od roku 2009 (od kedy sa sledujú NVH týmto spôsobom) sa hodnota ukazovateľa zvýšila o 1,23 hodiny. Vývoj ukazovateľa v sledovaných rokoch v nasledujúcom grafe.

**Graf 6 - Vývoj priemerného počtu neospravedlnených hodín na žiaka v SOŠ**



Najhoršia situácia v počte vymeškaných neospravedlnených hodín na žiaka v roku 2012 bola evidovaná v **Košickom kraji (12,46%)**, ktorý vystriedal z predchádzajúcich rokov (2009 až 2011) **Banskobystrický kraj (9,93%)**. V Košickom kraji v medziročnom porovnaní došlo k nárastu o 1,99 hodiny, Banskobystrický kraj evidoval pokles (o – 0,97 hodiny).

Hranica 10 NVH bola prekročená v roku 2012 len v Košickom kraji. Vyššia hodnota bola zistená aj v Trenčianskom kraji (9,94 hodiny) a v ostatných krajoch sa hodnota pohybovala od 8,46 (Bratislavský kraj), **do 6,44 (Trnavský kraj)**, čo je **najnižšia hodnota** na úrovni jednotlivých krajov v roku 2012 (bližšie údaje v *tabuľke 3*).

V medziročnom porovnaní oproti roku 2011 v štyroch krajoch (Bratislavský, Žilinský, Banskobystrický a Prešovský) **došlo k poklesu ukazovateľa**. V ostatných krajoch bol evidovaný nárast ukazovateľa od **2,03 (Trenčiansky kraj)**, čo je **najvyšší nárast**, resp. 1,99 (Košický kraj), **do 0,03 (Trnavský)**, čo je **najnižší medziročný nárast** v jednotlivých krajoch.

Tabuľka 3 - Vývoj počtu neospravedlnených hodín na žiaka SOŠ (2009-2012)

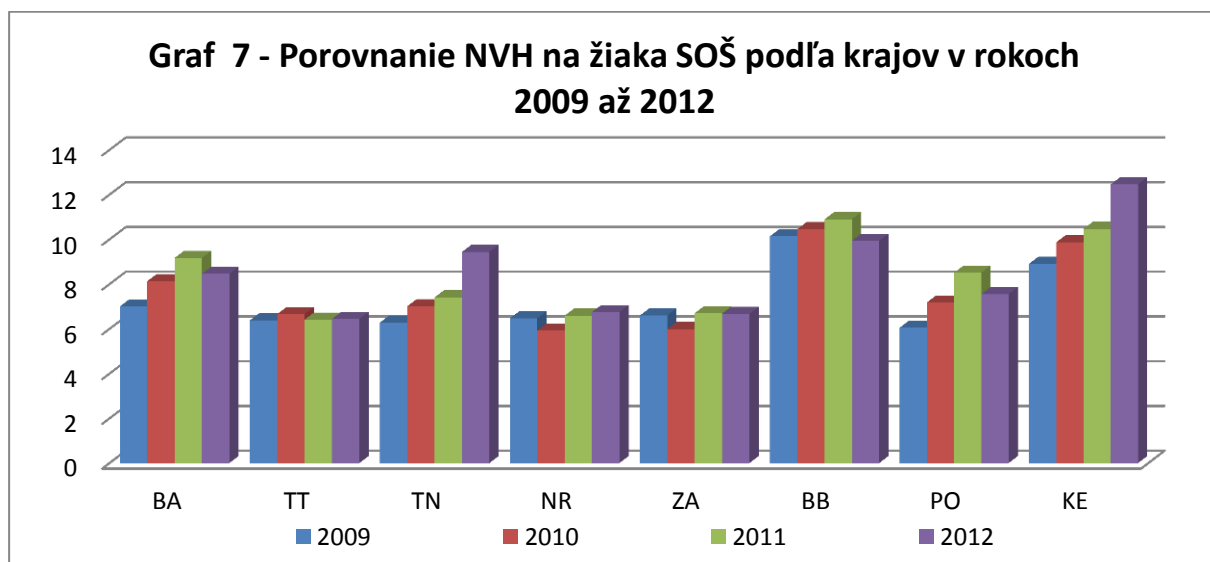
Kraj/rok	2009	2010	2011	2012	rozdiel 2012-2011	rozdiel 2012-2009
<b>Bratislavský</b>	7,00	8,13	9,17	8,46	-0,71	<b>1,46</b>
<b>Trnavský</b>	6,38	6,66	6,41	6,44	0,03	0,06
<b>Trenčiansky</b>	6,28	7,01	7,41	9,44	<b>2,03</b>	<b>3,16</b>
<b>Nitriansky</b>	6,47	5,92	6,59	6,75	0,16	0,28
<b>Žilinský</b>	6,60	5,99	6,70	6,67	-0,03	0,07
<b>Banskobystrický</b>	10,14	10,46	10,90	9,93	-0,97	-0,21
<b>Prešovský</b>	6,05	7,18	8,51	7,55	-0,96	<b>1,50</b>
<b>Košický</b>	8,91	9,87	10,47	12,46	<b>1,99</b>	<b>3,55</b>
<b>spolu SR</b>	<b>7,17</b>	<b>7,56</b>	<b>8,21</b>	<b>8,4</b>	<b>0,19</b>	<b>1,23</b>

Poznámka: červene označené rozdiely sú hodnoty nad celoslovenský priemer.

Od roku 2009 hodnoty ukazovateľa (priemerného počtu NVH na žiaka) rástli podstatne rýchlejšie (tabuľka 4). **Najvyšší rast** sa prejavil v **Košickom kraji (o 3,55 hodiny) a v Trenčianskom (o 3,16 hodiny)**. Nad jednu hodinu sa dostal nárast hodnoty ešte Prešovskom kraji (1,50) a v Bratislavskom (1,46), v ostatných krajoch boli hodnoty podstatne nižšie a pohybovali sa od 0,28 (Nitriansky kraj), do 0,06 (Trnavský kraj), čo je zároveň aj najnižšia hodnota rastu ukazovateľa. Pokles od roku 2009 sa zaznamenal len v jednom kraji (Banskobystrickom) a ide o – 0,21 hodiny (z 10,14 v roku 2009, na 9,93 v roku 2012).

V roku 2009 (10,14) a 2010 (10,46) bola hodnota nad 10,0 NVH zaznamenaná len v jednom kraji (Banskobystrickom). V roku 2011 tento trend pokračoval v Banskobystrickom kraji (10,90) a druhým krajom, kde bolo prekročených 10 neospravedlnených hodín na žiaka bol kraj Košický (10,47). V roku 2012 došlo k pozitívnej zmene v Banskobystrickom kraji a prekročená hranica 10,0 NVH na žiaka bola evidovaná len v Košickom kraji (12,46).

Porovnanie priemerného počtu vymeškaných neospravedlnených hodín na žiaka strednej odbornej školy podľa krajov je spracované v grafe 7.



Z grafu vidieť, že nárast ukazovateľa od roku 2009, do roku 2012 (len rast) bol zistený v dvoch krajoch (Trenčiansky a Košický), skôr vyrovnaný počet NVH (2009 - 2012) bol zistený v Trnavskom, Žilinskom a Nitrianskom kraji.

V Bratislavskom a v Prešovskom kraji bol zaznamenaný pokles ukazovateľa v roku 2012 oproti roku 2011, ale oproti roku 2009 ide v oboch prípadoch o zvýšenie hodnoty ukazovateľa. V Banskobystrickom kraji je rovnako zaznamenaný pokles v roku 2012 (oproti roku 2011), ale hodnota v roku 2012 je mierne nižšia než bola v roku 2009.

## Záver

Pod pojmom záškolák a záškoláctvo si často každý predstaví niečo iné. Hovorí sa, že hlavným dôvodom pre záškoláctvo je nezáujem žiakov o vzdelávanie. Z našich výskumných zistení vyplynulo, že významný vplyv zohráva aj strach z nesplnených školských povinností, ktorý uviedla takmer tretina žiakov.

Problém záškoláctva bol prítomný aj v minulosti, avšak zo štatistického zisťovania výskytu neospravedlnených absencií v škole za posledných 15 rokov vyplýva, že sa zvýšila tolerancia voči tomuto negatívne javu v školskom prostredí ale aj celkovo v spoločnosti. Súvisí to aj s nedostatočnou kontrolou záškoláctva (ako v prostredí školy tak aj zo strany štátnych a miestnych orgánov, aj zo strany rodičov). Naše výskumy naznačujú aj nezanedbateľný vplyv zhoršovania sociálnej situácie rodín a s tým spojených dôsledkov zvýšeného výskytu vážnych finančných ale aj emociálnych problémov v rámci rodín.

Problém záškoláctva na Slovensku legislatívne upravuje viacero zákonov. Podľa zákona **č.245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní** (tzv. školský zákon) je žiak povinný pravidelne sa zúčastňovať na výchove a vzdelávaní a riadne sa vzdelávať. **Povinná školská dochádzka je desaťročná** a trvá najviac do konca školského roku, v ktorom žiak dovŕši vek 16 rokov.

Podľa zákona **č.596/2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve** v prípade, ak zákonný zástupca nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky svojho dieťaťa, riaditeľ má povinnosť oznámiť to orgánom štátnej správy (úradu práce, sociálnych vecí a rodiny) a obci, v ktorej má zákonný zástupca žiaka trvalý pobyt. Súvisí to aj s tým, ak zákonný zástupca dieťaťa nedbá o riadne plnenie povinnej školskej dochádzky, najmä ak neprihlási dieťa na povinnú školskú dochádzku alebo **ak dieťa neospravedlnene vynechá viac ako 15 vyučovacích hodín v mesiaci**.

Z metodického pokynu ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a ministerstva školstva na zabezpečenie Zákona **č. 600/2003 Z.z. o prídavku na dieťa** vyplýva pre školy **povinnosť oznámiť zanedbávanie povinnej školskej dochádzky obci najneskôr do troch pracovných dní** po skončení kalendárneho mesiaca. Toto oznámenie obsahuje aj opatrenia školy, ktoré na elimináciu záškoláctva vykonala. Škola po zastavení výplaty prídavku na dieťa mesačne vyhodnocuje dochádzku žiaka do školy a spolupracuje s obcou a úradom práce, sociálnych vecí a rodiny.

Sociálna kuratela je zabezpečovaná podľa zákona **č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele** pre deti, u ktorých sa prejavujú poruchy správania zanedbávaním povinnej školskej dochádzky, útekmi z domu alebo zo zariadenia, v ktorom sú umiestnené. Oddelenie sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately eviduje maloleté deti, ktoré sa dopustili záškoláctva, sleduje vývoj záškoláctva, navrhuje zastavenie alebo obnovenie výplaty prídavku na dieťa a vykonáva opatrenia na odstránenie, zmiernenie, resp. zamedzenie záškoláctva.

V prípade, že žiak sa opakovane nezúčastňuje vyučovania a počet neospravedlnených hodín dosiahne viac ako 60 hodín, tak sa voči zákonnému zástupcovi vedie priestupkové konanie podľa zákona **č.372/1990**. Obec po prerokovaní tohto priestupku môže udeliť pokarhanie, stanoviť povinnosť uhradiť trovy konania alebo môže určiť aj pokutu. V prípade neodôvodneného vymeškania viac ako 100 hodín v jednom školskom roku, sa prijímajú opatrenia na riešenie záškoláctva ako prečinu, a to podľa trestného zákona **č.300/2005 Z.z. Neospravedlnená neúčasť na vyučovaní viac ako 100 hodín sa považuje za ohrozovanie mravnej výchovy mládeže**. Podnet na začatie trestného stíhania môže podať škola, obec, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny a občania. Podnet prešetruje polícia, následne súd určí opatrovníka maloletého. Sociálny kurátor opätovne prešetrí situáciu v rodine, zistí aké kroky urobili rodičia, aby zamedzili záškoláctvu svojho dieťaťa. Po zistení skutkového stavu polícia v prípade potvrdenia úmyslu, podá návrh na podanie žaloby a následne prokuratúra podá obžalobu na zákonného zástupcu na príslušnom súde.

V predchádzajúcom texte je spracovaná súčasná legislatíva, ale pripravujú sa aj ďalšie novely, ktoré by sa mali tejto problematike venovať a napomôcť pri riešení tohto stavu.

V závere je potrebné upozorniť na celkový vývoj ukazovateľa (priemerného počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka strednej odbornej školy), ktorý znamená rastúci trend. Možno rovnako upozorniť na výrazné oscilovanie týchto hodnôt v prípade žiakov konzervatórií, kde po prechodnom období poklesu dochádza znovu k nárastu. V prípade žiakov gymnázií, kde do roku 2011 bol sledovaný len nárast, rok 2012 znamená mierny pokles, ale čo je zaujímavé, že od roku 1993 sa hodnota ukazovateľa v prípade gymnázií zdvojnásobila.

Na základe analýzy ukazovateľa počtu neospravedlnených vymeškaných hodín na žiaka strednej školy vyplýva, že stav a vývoj ukazovateľa je diferencovaný a rozdiely sa prejavujú nielen podľa druhu stredných škôl, ale aj medzi jednotlivými krajinami.

Na jedného žiaka **stredných odborných škôl** v SR v roku 2012 pripadalo priemerne **8,40** neospravedlnených vymeškaných hodín, čo je v porovnaní so stavom v **gymnáziách** takmer **desaťnásobne vyšší** počet (0,84 hodiny) a v porovnaní s **konzervatóriami** ide o **4-krát vyšší** priemerný počet neospravedlnených vymeškaných vyučovacích hodín na žiaka (2,06).

Z uvedenej analýzy, ale aj zo zrealizovaných výskumov v tejto oblasti vyplýva, že je veľmi dôležitá spolupráca s rodičmi, ktorí v mnohých prípadoch o záškoláctve svojich detí ani nevedia. Na druhej strane by rodičia nemali podceňovať túto skutočnosť možno aj podpísaním ospravedlnenia, viac kontrolovať svoje deti a zaujímať sa aj o trávenie ich voľného času. Učiteľ by mal iniciovať rozhovor so žiakom, prizvať aj rodičov do školy a upozorniť ich na daný problém. Riešením zo strany školy a učiteľa môže byť zahrnutie problematiky záškoláctva do preventívneho programu, ale aj vhodné organizovanie mimoškolských aktivít, napr. aj v spolupráci so školskými zariadeniami. Pri opakovanom záškoláctve, resp. v spojení záškoláctva aj s inými sociálno–patologickými formami správania je veľmi dôležité navštíviť poradenské zariadenie, kde pri citlivom zásahu psychológa a za spoluúčasti dieťaťa sa môže zistiť a pochopiť, prečo žiak školu obchádza, kde sú príčiny a ako ich odstrániť.

## Informačné zdroje

- 1) Slovíková, M.: Záškoláctvo a problémové správanie u žiakov základných a stredných škôl v školskom roku 2010/2011 (medziročné porovnanie, vývojové trendy a trendová analýza), ÚIPŠ, Bratislava, 2012
- 2) Slovíková, M. a kol.: Vývoj ukazovateľov za neospravedlnené hodiny a problémové správanie žiakov základných a stredných škôl v rokoch 1993 až 2008. ÚIPŠ, Bratislava, 2008
- 3) Slovíková, M., Herich, J.: Záškoláctvo žiakov základných a stredných škôl v školskom roku 2011/2012. ÚIPŠ, Bratislava, 2013
- 4) Databáza údajov za NVH za stredné školy v školskom roku 2011/2012

